

ІНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ РОЗШИРЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ БЕЗПЕКОФОРМУЮЧИХ ГАЛУЗЕЙ

Згідно Закону Про національну безпеку України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII визначено безпекоформуючі галузі, які гарантують сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення. Для досягнення одного з фундаментальних національних інтересів - інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами, необхідні відповідні важелі та інструменти. Стратегія національної безпеки України, згідно Указу Президента від 14.09.2020 р. № 392/2020 націлена на створення сприятливих, зокрема фінансових умов для розвитку науки, стимулювання інновацій та запровадження новітніх технологій, зокрема у сферах безпеки та оборони, промисловості, енергетиці, машинобудуванні, сільському господарстві, будівництві та інфраструктурі, в інформаційній та телекомунікаційній сферах. Найбільш дієвим та ефективним є інновації, інноваційний розвиток держави. Саме він забезпечує наближеність економічної, соціальної, безпекової політики до європейських і світових стандартів.

Склалася досить чітка класифікація фінансових ресурсів для фінансування інновацій, яка за формою фінансування поділяється на:

а) пряме фінансування (прямі джерела: бюджетні (державні і регіональні кошти); позабюджетні фонди; власні кошти підприємств (організацій); спеціальні фонди, інноваційні іноземні кредити та ін.);

б) непряме фінансування (непрямі джерела: податкові, кредитні пільги; податкові кредити та ін.).

За рівнем управління джерела фінансування інновацій діляться на:

а) національні (держбюджет, позабюджетні фонди, спеціальні фонди, позикові кошти, кредити тощо);

б) галузеві (галузеві та міжгалузеві позабюджетні фонди, залучені кошти, бюджетні та банківські кредити та ін.);

в) регіональні (регіональний, обласний, місцевий бюджет, частково державний бюджет, кредити, інноваційні інвестиції тощо);

г) інституційні (підприємств, організацій, власні кошти, бюджетні кошти, позабюджетні фонди, кредити, кошти фінансових груп та ін.) [1, 2].

Структура фінансування наукових досліджень і розробок в Україні за джерелами у 2010-2019 рр. приведена у табл. 1.

Таблиця 1 - Фінансування наукових досліджень і розробок в Україні за джерелами у 2010-2019 рр., %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
кошти бюджету	41.4	40.5	44.9	42.9	39.3	34.8	32.1	36.6	37.1	39.0
кошти замовників України	1.7	13.1	21.6	20.7	20.8	20.1	32.4	27.9	30.5	28.1
кошти іноземних джерел/	25.7	25.0	19.4	21.6	19.8	18.2	22.1	24.4	21.7	22.3
власні кошти	9.7	8.0	10.6	13.1	18.7	24.6	10.0	10.0	9.6	10.0
кошти інших джерел	1.4	1.1	1.8	1.7	1.4	2.3	3.4	1.1	1.1	0.5

Джерело: [3].

Спостерігається тенденція скорочення коштів бюджету з 41% до 39%, значне зростання використання коштів замовників України. Загальні витрати на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт за 2010-2019 роки приведено на рис. 1. За приведеними даними спостерігаються тенденції зниження частки витрат на виконання наукових досліджень і розробок за видами робіт з 0,75% у 2010 році до 0,43 % у 2019 році, і показник останнього року найнижчий. Розподіл витрат на виконання фундаментальних, прикладних, науково-технічних розробок зберігається майже сталий за роками, а обсяги загального фінансування у 2019 році складають 212,8% рівня 2010 року. Емпірична і теоретична лінія тренду витрат на виконання наукових досліджень і розробок України за період 2010-2019 рр. приведена на рис. 1.

Аналіз динаміки фінансування витрат на виконання наукових досліджень і розробок України за даними 2010–2019 рр. вказує на тенденцію до його зростання, з коефіцієнтом кореляції $R^2=0,9564$.

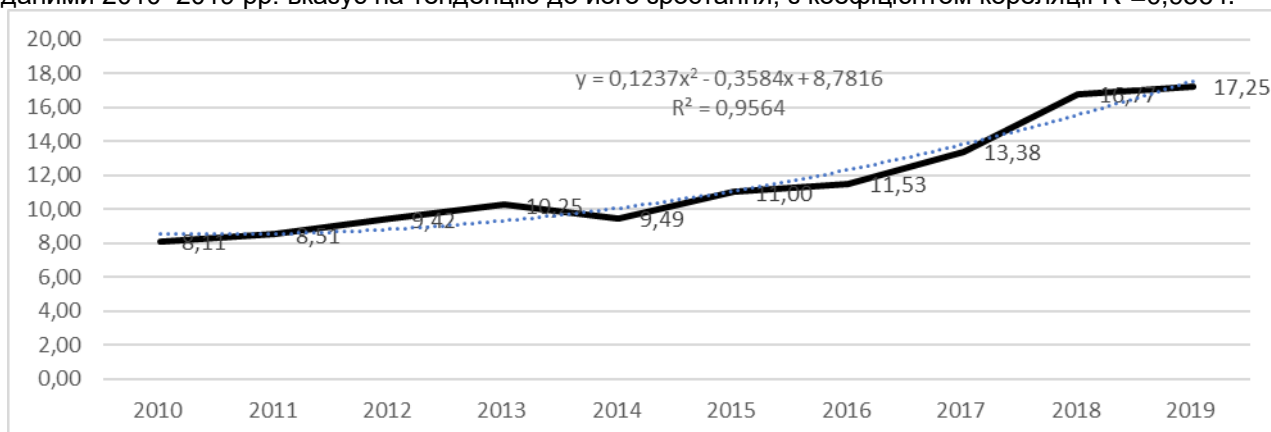

Рисунок 1 - Емпірична і теоретична лінія тренду витрат на виконання наукових досліджень і розробок України за даними 2010–2019 рр., млрд грн

Джерело: [3].

Економетричний аналіз динаміки витрат, проведений на основі побудови поліноміальної моделі тренду, застосовується для опису нерівномірної динаміки часових рядів, що спостерігається в 2014 і 2016 роках. Статистична оцінка отриманих даних моделювання підтвердила висновок про існування тенденції до зростання витрат за період. Коефіцієнт поліноміального рівняння $\hat{y} = 0,1237x^2 - 0,3584x + 8,7816$ показує щорічний приріст витрат на фінансування науки на 0,124 млрд грн, і при збереженні такої тенденції витрати на виконання наукових досліджень і розробок України, досягнуть 25,0 млрд грн до 2022 року проти 17,25 млрд грн у 2019 році.

Сучасне законодавче поле передбачає деякі зміни. Стратегією розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, згідно розпорядження КМУ від 10.06.2019 р. передбачено, що прискорення економічного розвитку та якісних змін у структурі економіки може забезпечити в першу чергу розвиток промисловості, але за умови її суттєвої модернізації. Іншою галуззю поштовху до економічного зростання у найближчій перспективі є аграрний сектор як такий, що має високий потенціал до модернізації, впровадження новітніх технологій та підвищення рівня переробки власної продукції. Тут же зазначено про необхідність провести інвентаризацію наявних технологій і науково-технічних (експериментальних) розробок, створених у рамках виконання наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок з тематик, пов'язаних із військовим призначенням, з метою оцінки можливості створення продукції подвійного або цивільного використання. Щодо останніх напрямів інвестицій, то Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року, за розпорядженням КМУ від 20.06.2018 р. № 442-р, передбачає підвищення інвестиційної привабливості та покращення фінансового стану підприємств оборонно-промислового комплексу, а Стратегія воєнної безпеки України, згідно Указу Президента №121/2021 передбачає ефективний менеджмент у сфері оборони, заснований на засадах демократичного цивільного контролю, інших євроатлантичних принципах і стандартах, інноваційних рішеннях та сучасних бізнес-практиках. Крім того, НАН України передбачила додаткове фінансування з 2015 р. для започаткування комплексу робіт за напрямом «Наукові дослідження і розробки з проблем розвитку ОПК», яке розвивається.

Таким чином, фінансове забезпечення інновацій у безпекоформуючих галузях економіки потребує поглибленої оцінки, визначення обсягів і відповідного відображення в перелічених стратегіях. Інституційні основи насамперед стосуються державного регулювання даного процесу. На другому місці постає необхідність створення сприятливого нормативного поля щодо залучення коштів різних джерел на інвестиції, розвиток міжнародного співробітництва у сфері інновацій. На третьому місці - формування інституцій в сфері забезпечення національної безпеки і нарощування інноваційного потенціалу гармонізованих за галузями, секторами та економікою. Поряд з цим, необхідно створити відкриту загальну проектну платформу інновацій, на якій буде здійснюватися відбір найбільш корисних для держави розробок та їх фінансування.

Література:

1. Ажаман І. А., Сливка Д. О. Тенденції стану фінансування інноваційної діяльності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 23. С. 20- 23 DOI: 10.32702/2306
2. Гомон М. В. Оцінювання рівня потенціалу державного регулювання інноваційної діяльності підприємств. Економіка та держава. 2020. № 6. С. 220–224. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.6.220
3. Сайт Державної служби статистики України. Статистичний збірник "Наукова та інноваційна діяльність України". URL : https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm (дата звернення 01.04.2021)